

Oulun seudun kävelyn ja pyöräilyn koordinaattorityö

Toimintakertomus 2021

Sisältö

1. Johdanto	3
2. Toiminnan luonne 2021	4
3. Auditointitoiminta	5
4. Palaute auditointitoiminnasta	13
5. Muut tekniset tehtävät	17
6. Toiminnan painopisteet vuodelle 2022	18

1. Johdanto

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisessä on lähtökohtaisesti kyse liikkumismuotojen ominaisuuksien tunnistamisesta osana sujuvaa, turvallista ja tasavertaista liikenneympäristöä. Kävelen ja pyöräillen tapahtuva liikkuminen tapahtuu pääsääntöisesti lihasvoimalla, mikä tarkoittaa sitä, että liikkujat ovat herkkiä ylimääräisille fyysisille ponnisteluille. Jokainen hidastaminen tai pysähdys tuhoaa liikkeellelähdössä aikaansaadun energian. Tämä korostuu erityisesti pyöräilyssä. Pyöräilijän tulee voida keskittyä olemaan vuorovaikutuksessa muun liikenteen kanssa, ja itse ajamisen tulee olla helppoa. Jyrkät kaarteet, esteet, kuopat, reunatuet/kivet, kaivonkannet, urat, kiskot jne. vievät pyöräilijän tai jalankulun apuvälineitä käyttävän huomiota pois muun liikenteen seuraamisesta ja voivat aiheuttaa yllättäviä ajolinjan muuttamisia, horjahtamisia tai jopa kaatumisia – erityisesti talviolosuhteissa. Ajettavan pinnan tulee olla mahdollisimman tasainen unohtamatta kuitenkaan esteettömän ympäristön vaatimuksia. Siirtyminen ajoradalta pyörätielle ja toisinpäin ei saisi aiheuttaa tärähdyksiä pyöräilijälle tai jalankulun apuvälineitä käyttävälle kulkijalle. Jalankulku- ja pyöräteiden tulee lisäksi jatkua loogisesti eivätkä katkea tai vaihda ajoradan puolelta toiselle.

Oulun seudun kävely- ja pyöräilykoordinaattoritoiminnan pääpaino on edistää kävelyä ja pyöräilyä auditoimalla niitä koskevia suunnitelmaluonnoksia ja kaavoja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä tekemällä niihin perusteltuja parannusesityksiä suoraan suunnittelijoille.

Kuva: Jani Karjalainen

Kuva 1. Kaksisuuntainen pyörätie, jonka molemmin puolin jalkakäytävä.

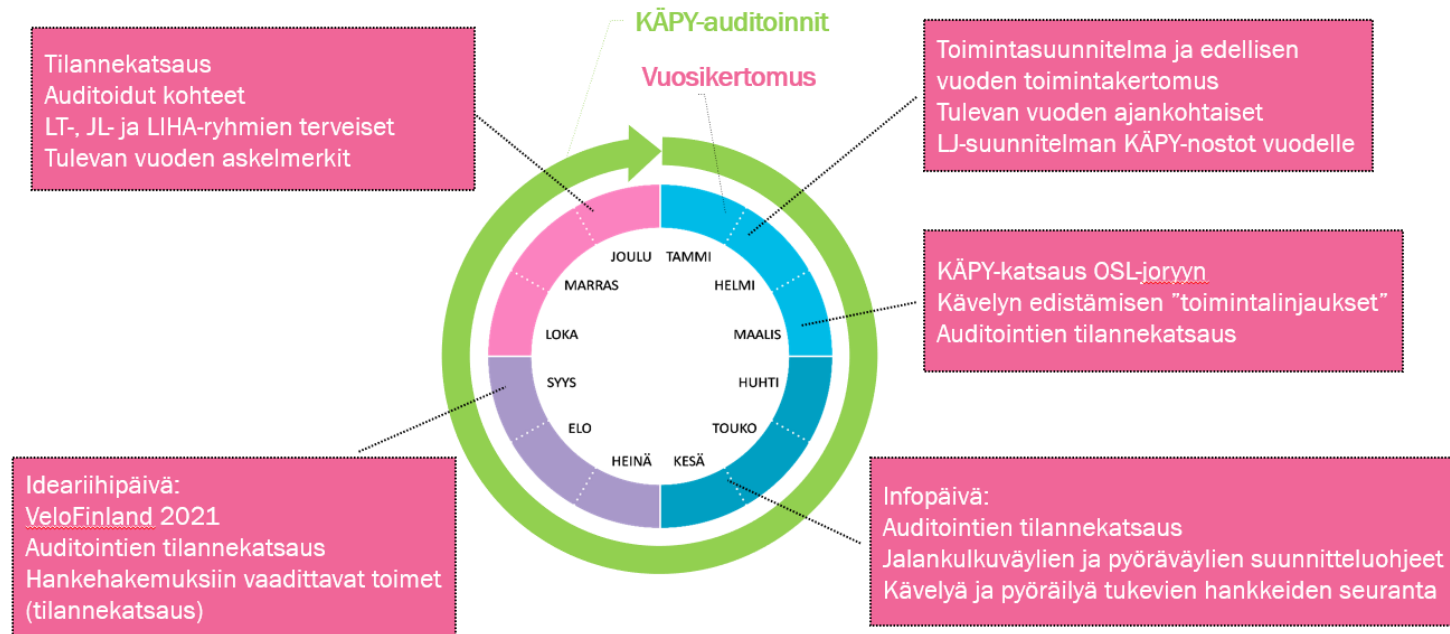

2. Toiminnan luonne 2021

Käpy-koordinaattorin keskeisin tehtävä on edistää Oulun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman 2030 tavoitetta kestävien kulkumuotojen osuuden nostamisessa 50 %:iin. Käpy-koordinaattorin toiminta on keskittynyt vuodesta 2019 alkaen maankäytön suunnitelmien, kaavojen sekä tie-, katu- ja aluesuunnitelmien auditointiin siten, että pyritään parantamaan mahdollisimman fiksusti koko Oulun seudun kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita ja tehdä siitä entistä houkuttelevampi liikkumisvaihtoehto rakennetun infran ja pysäköintijärjestelyjen puolesta. Koordinaattorina toimi vuonna 2021 Sitowise Oy. Toiminnan järjestäytymistä ja kokouskäytäntöjä varten laadittiin edellisen vuoden tapaan vuosikellomainen toimintasuunnitelma.

Vuoden aikana pidettiin viiden käpy-ryhmän kokouksen lisäksi info- ja keskustelutilaisuus Oulun kaupungin katu- ja liikennesuunnittelijoille, jossa käpy-koordinaattori esitteli suunnitelmissa vastaan tulleita tyypillisiä korjaus-ehdotuksia. Tilaisuus oli hyvähenkinen ja ideoiva.

Käpy-koordinaattori osallistui lisäksi yhteen Oulun seudun Liikennevaloryhmän kokoukseen, jossa käytiin läpi ajankohtaisia liikenteen hallintaan liittyviä kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeita. Vuoden aikana alettiin lisäksi laatia uutta kävelyn ja pyöräilyn liikennelaskentatietoja esittelevää sivustoa, joka liitetään osaksi oulunliikenne.fi -sivustoa. Syksyllä 2021 järjestettiin lisäksi käpy-ryhmäläisille puolen päivän pyöräily-excursio, jossa tutustuttiin Oulun kaupungin alueella erilaisiin pyöräilyolosuhteisiin.

Kuva 2. Käpy-koordinaattorityön vuosikello 2021 ja kokousten sisältöpainotukset.

3. Auditointitoiminta (1/8)

Perusajatus kävelyn ja pyöräilyn edistämisen auditoinneissa on se, että kaikki käsittelyssä olevat suunnitelmat ja kaavat auditoidaan systemaattisesti niiden nähtävillä oloajan puitteissa – mieluummin jo ennen nähtävälle menoa. Käpy-auditoinnin tuloksia käsitellään samoin kuin hankkeiden suunnitteluryhmän sisäistä omia keskusteluja eli kiinteänä osana suunnitelman laatimista. Ulkopuolinen auditointi ei ole, eikä oikeastaan pidäkään olla perillä kaikista suunnitelmaratkaisuihin vaikuttaneista taustatekijöistä. Auditointien huomiot ovat käyttäjälähtöisiä ja niitä voidaan ottaa huomioon lopullisessa suunnitelmaratkaisussa muiden pakottavien reunaehtojen niin salliessa. Auditointien keskeisin tehtävä on lisätä suunnittelijoiden tietoisuutta kävelyn ja pyöräilyn konkreettisista edistämistavoista

ja -mahdollisuuksista. Vuoden 2021 aikana havaittiin edellisen vuoden tavoin, että käpy-auditointien antamat ideat otetaan yhä paremmin vastaan. Auditointivaiheeseen on tullut edelleen yhä enemmän sellaista suunnitelma-aineistoa, missä tietyt hyvät käytännöt on otettu jo valmiiksi huomioon. Parhaiten läpimenneet parannusideat ovat usein koskeneet pyöräpysäköintiä, valaistusta, geometriaa ja suojateiden reunakiviratkaisuja. Tietoisuus hyvistä tavoista edistää asioita leviää ja auditointia on vuonna 2021 vieläkin useammin - kuin vuonna 2020 - lähestytty suoraan ennen kuin suunnitelmia on viety nähtävälle. Tämä on eräs keskeisimmistä tavoitteista, johon auditointitoiminnassa pitäisi päästä kaikkien suunnitelmien osalta. Vuonna 2021 järjestettiin Oulun seudun suunnittelijoille, teknisen puolen viranhaltijoille ja muille sidosryhmäläisille palautekysely, jonka tarkoituksena oli selvittää toiminnan hyödyllisyyttä ja kehittämistarpeita.

Vuoden 2021 aikana Oulun kaupungin alueella auditointia tehtiin yhteensä 113 suunnitelmaa, joista 91 oli kaavoja (asema- ja yleiskaavat) sekä katu- ja muita suunnitelmia 22 kpl. OAS-vaiheessa kaavoja auditointia tehtiin 28 kpl, luonnosvaiheen kaavoja 36 kpl ja ehdotusvaiheen kaavoja 36 kpl. Hyväksymisvaiheen kaavoja ei käyty läpi. 12 kaavassa oli samanaikaisesti nähtävillä OAS:n lisäksi kaavaluonnos tai valmisteluaineisto. Ympäryskuntien ja ELY:n kohteita auditointia tehtiin yhteensä 50, joista kaavahankkeita oli 26 kpl sekä tie- ja katusuunnitelmia 24 kpl. ELY:n hankkeita auditointia tehtiin 9 kpl, jotka sijoittuivat pääasiassa ympäryskuntien alueelle. Vuonna 2021 oli selvästi havaittavissa Oulun seudun ympäryskuntien aktiivisuuden kasvu auditointien määrässä. Kokonaisuudessaan auditointien suunnitelmien määrä kasvoi edellisvuodesta noin 9 %. Koontitaulukko ja vertailu edellisiin vuosiin on esitetty seuraavalla sivulla.

3. Auditointitoiminta (2/8)

	Suoritettujen auditointien määrä (kpl)		
Auditoitu tah	2019	2020	2021
Oulun kaupunki	101	113	113
- kaavoitus	80	88	91
- kadut ym.	21	25	22
Oulunseudun kunnat	24	36	41
- kaavoitus	21	19	26
- kadut ym.	3	17	15
ELY-keskus	1	5	9
Yhteensä	126	149	163

3. Auditointitoiminta (3/8)

Käpy-auditointien tyypillisimmät **kehittämisideat** 2021:

Kaavat

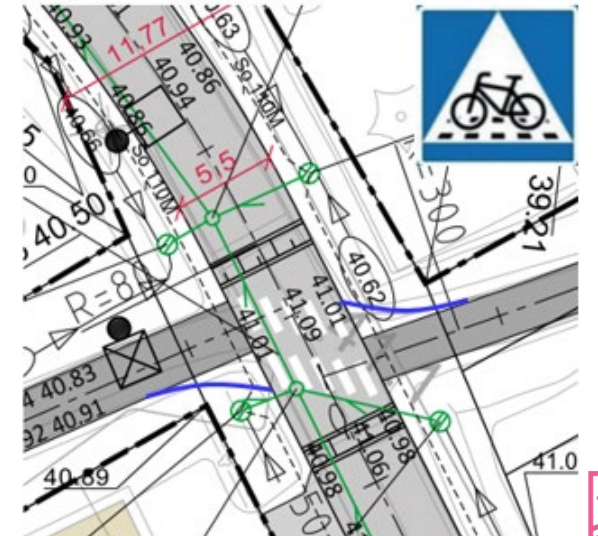
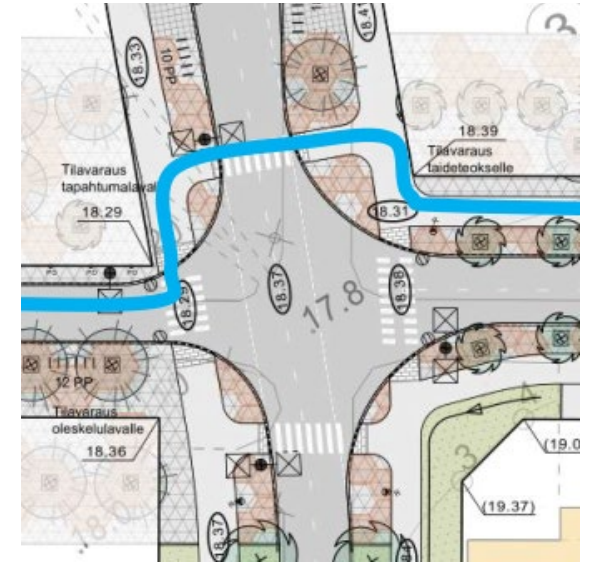
- Terminologia kuntoon: ”kevyt liikenne” on poistettu tieliikennelaista ja tilalla on nyt ”jalankulku” ja ”pyöräily”. Tämän avulla myös suunnitteluasenne kuntoon!
- Jalankulku- ja pyöräväylien jatkuvuus sekä kaavoitettavan alueen kytkeytymiseen ympäröivään liikenneverkkoon
- Pyöräilyn pääreittiverkoston muuntamistarve maankäytön tai aluesuunnittelun yhteydessä
- Pyöräpysäköinnin järjestely- ja tilavarauspuutteet niin kiinteistöissä (erityisesti erikoispyörät) tai koira- ja leikkipuistoissa
- Työpaikka-alueiden pyöräpaikkavaatimukset
- Asuinalueilla erillisten jalankulku- ja pyöräteiden kriittinen tarvearviointi! (väistämissäännöt, nopeusrajoitusalueet, liikenteen rauhoittaminen)

Kadut ym. suunnitelmat

- Terminologia kuntoon: ”kevyt liikenne” on poistettu tieliikennelaista ja tilalla on nyt ”jalankulku” ja ”pyöräily”. Tämän avulla myös suunnitteluasenne kuntoon!
- Puistossa tai metsässä kulkevan jalankulku- ja pyörätieverkon kadunnimikyltitys viereiselle asuinalueelle
- Pyöräilyn pääreittien eroavaisuuksien ylläpito muihin pyöräteihin
- Pyöräteiden sujuva jatkuvuus, geometria ja näkemät liittymäympäristöissä
- Jalankulku- ja pyöräteiden puutteellinen valaistus (valaisinpylväinen rytmittäminen uuden istutettavan puuston kanssa)
- Kynnyksellisten reunakivien turha käyttö suojateiden ja pyöräilijöiden ylityspaikan yhteydessä (esteettömyysvaatimukset huomioiden)
- Pyöräilyn pääreittien ja baanaverkon tavoiteleveysvaatimusten huomiotta jättäminen (!)

Koordinaattoritoiminta

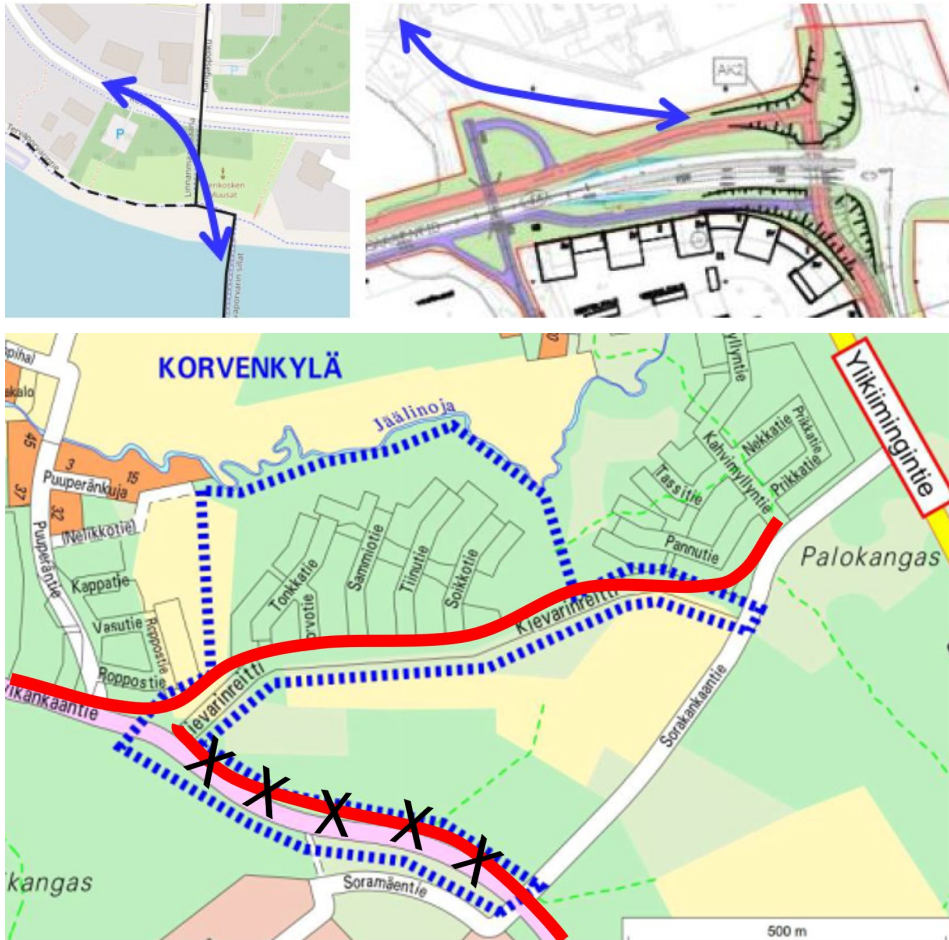
- Oulun kaupungin alueella suoran vuorovaikutuksen lisääminen ja ehdotettujen kehittämisideoiden laaja-alaisempi huomiointi lopullisiin suunnitelmiin

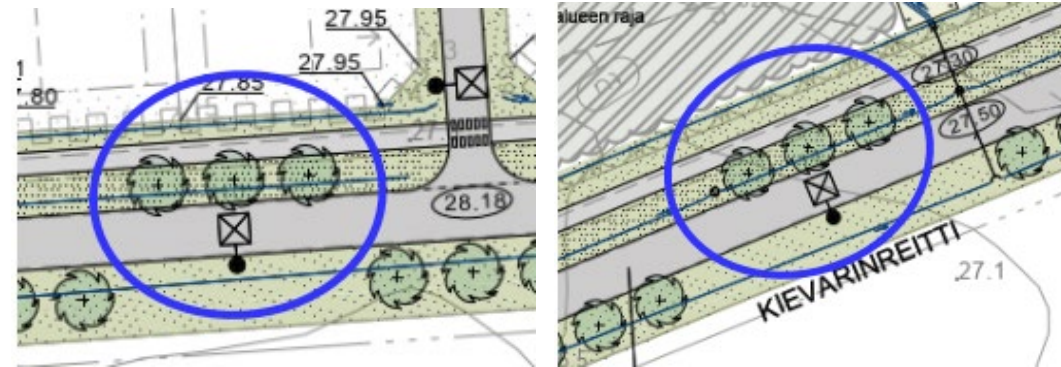
Kuva 3. Oteita kehittämisideoista.

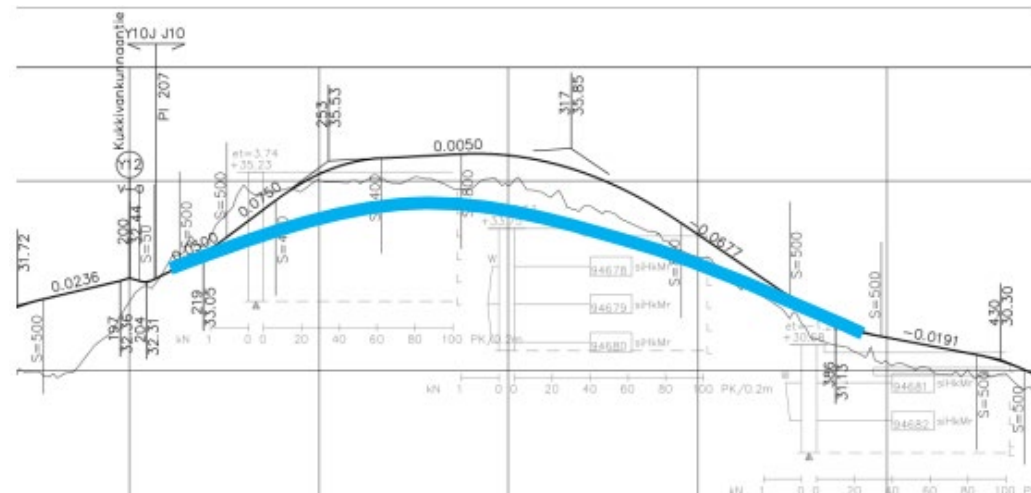
3. Auditointitoiminta (4/8)

Kuva 4. Pyöräilyn pääreitteihin auditoinneissa esitetyjä linjausmuutoksia.

Kuva 5. Tyypillinen katusuunnitelmassa esitetty puuston ja valaisinpylväiden sijoittelu.

Kuva 6. Jalankulku- ja pyörätien pystygeometrian parannusesitys.

3. Auditointitoiminta (5/8)

Kuva 8. Kävely- ja pyöräilyolosuhteiden kirjoa Oulun kaupungin alueella.

3. Auditointitoiminta (6/8)

Kuva 9. Käytännön esimerkki, miksi kuivatusasioihin kiinnitetään huomiota katusuunnitelmien käpy-auditoinneissa.

3. Auditointitoiminta (7/8)

Kuva: Jani Karjalainen

Kuva 10. Käytännön esimerkki, miksi katusuunnitelmissa tulee osoittaa riittävästi myös pyöräpysäköintipaikkoja.

3. Auditointitoiminta (8/8)

Käpy-auditoinneissa havaitut **kehittyneimmät** asiat vuosina 2019-21:

Kaavat

- Pyöräpysäköintinormin laajamittainen omaksuminen ja rakennusten pohjakerrosten suunnittelu
- Rakennusten pihojen monipuoliset kulkuyhteydet

Kadut ym. suunnitelmat

- Jalankulku- ja pyöräväylien sivuojapainanteet ja kuivatus
- Reunakiven käyttö suojateiden yhteydessä
- Kaivonkansien sijoittelu suhteessa pyörätiehen
- Uuden istutettavan puuston ja valaisinpylväinen keskinäinen synkronointi parhaan mahdollisen valaistuksen aikaansaamiseksi (vuoden 2021 alussa oli vielä usein ongelmana)
- Liikenneympyrää kiertävän jalankulku- ja pyörätien ympärämäinen geometria (katusuunnitelmissa)

Koordinaattoritoiminta

- Auditoidavien aineistojen lähettäminen käpy-koordinaattorille ennen nähtäville menoa (useat alueen konsultit alkaneet ottaa osaksi omaa itselle luovutuksen -toimintamallia)
- Kokousten asialistojen vakiointi ja tyypillisimpien havaintojen esittely sekä esitettävien kehitysideoiden ryhmähyväksyntä
- Käpy-ryhmän aktiivisuuden lisääntyminen ja kuntaedustajien määrän selvä kasvaminen
- Auditointimäärien kasvu ja niiden jakautuminen tasaisesti ympäryskuntien kesken
- Ympäryskuntien erittäin aktiivinen muutoshalukkuus esitettyjen kehittämissideoiden perusteella

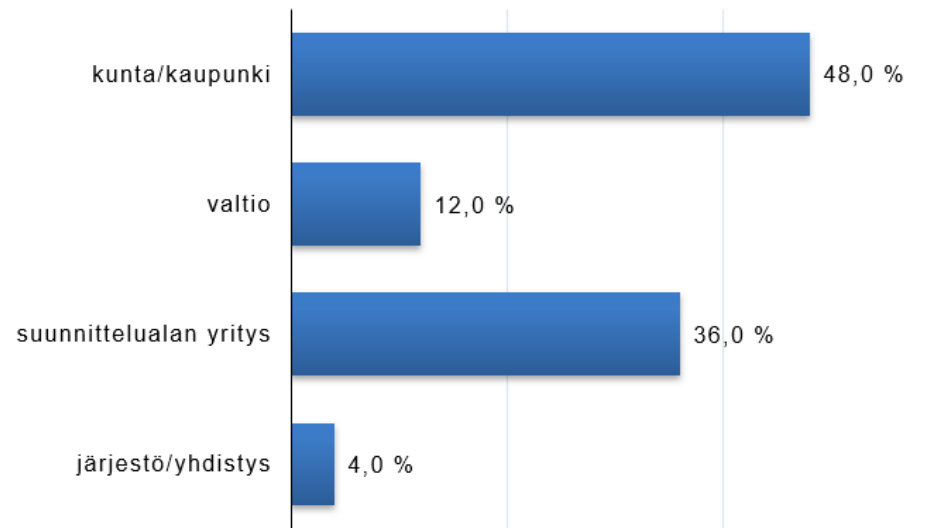

Kuva 7. Otteita mallikkaasti huomioiduista jalankulun ja pyöräilyn olosuhteista.

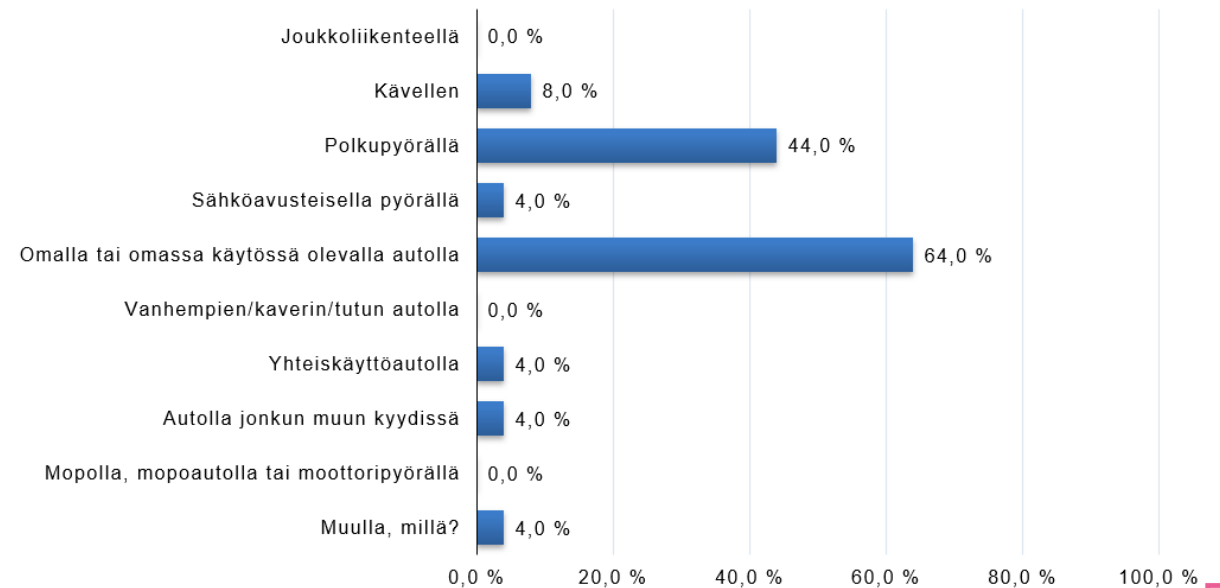
4. Palaute auditointitoiminnasta (1/4)

Toimintavuoden 2021 alussa järjestettiin Oulun seudun alueen suunnittelutoimistoille (infra ja maankäyttö), viranhaltijoille muille sidosryhmille internet-kysely käpy-auditoinneista, vastaajien liikkumistottumuksista sekä yleisesti mielipiteitä kävelyä ja pyöräilyä kohtaan. Kysely oli avoinna 8.2.-19.2.2021 ja se lähetettiin yhteensä 150 henkilölle. Vastauksia saatiin 25, jolloin vastausprosentiksi muodostui 17 %.

Kuva 11. Palautekyselyyn vastanneiden taustaorganisaatiot

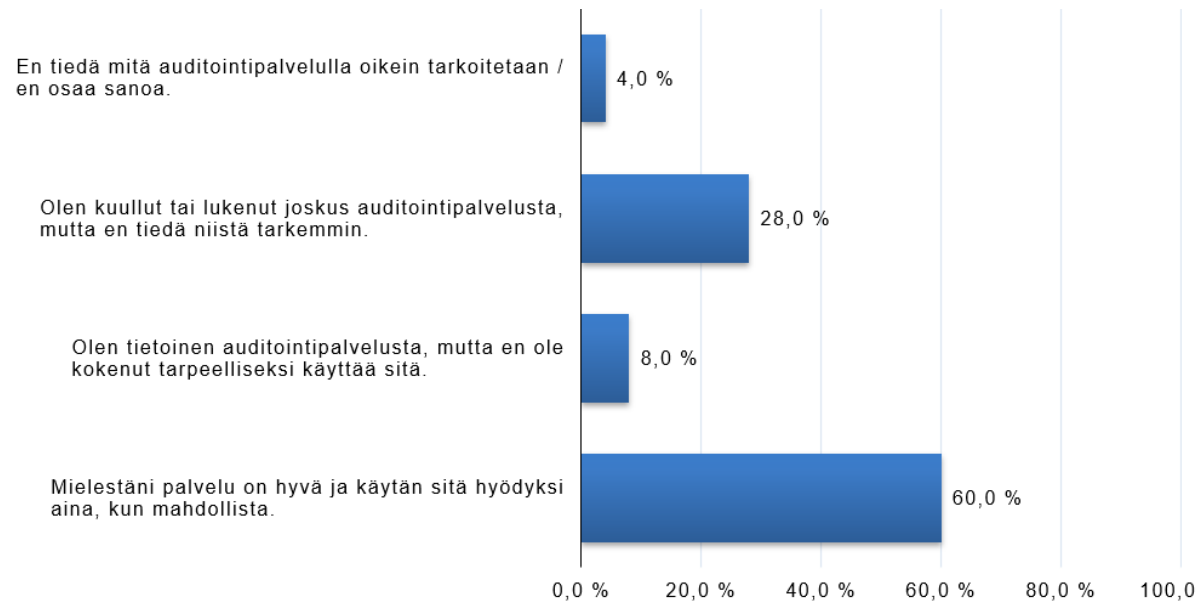
Vastaajat edustivat kattavasti eri tahoja, jotka ovat mukana infrarakentamisen kehittämisessä. Vastaajat edustivat tasaisesti 25-64 -vuotiaita. Vastaajilta kysyttiin muutamia taustakysymyksiä, joista mm. selviää miten paljon he itse ovat tekemisissä kävelyn ja pyöräilyn kanssa päivittäin. Talvella pyöräilyn osuus tipahtaa 28 %:iin, muutoin käytetyt kulkumuodot ovat samaa suuruusluokkaa kesäajan kanssa.

Kuva 12. Vastaajien tyypillisimmät kulkumuodot työmatkoilla kesäisin.

4. Palaute auditointitoiminnasta (2/4)

Kuva 13. Palautekyselyyn vastanneiden kokemukset auditoinneista.

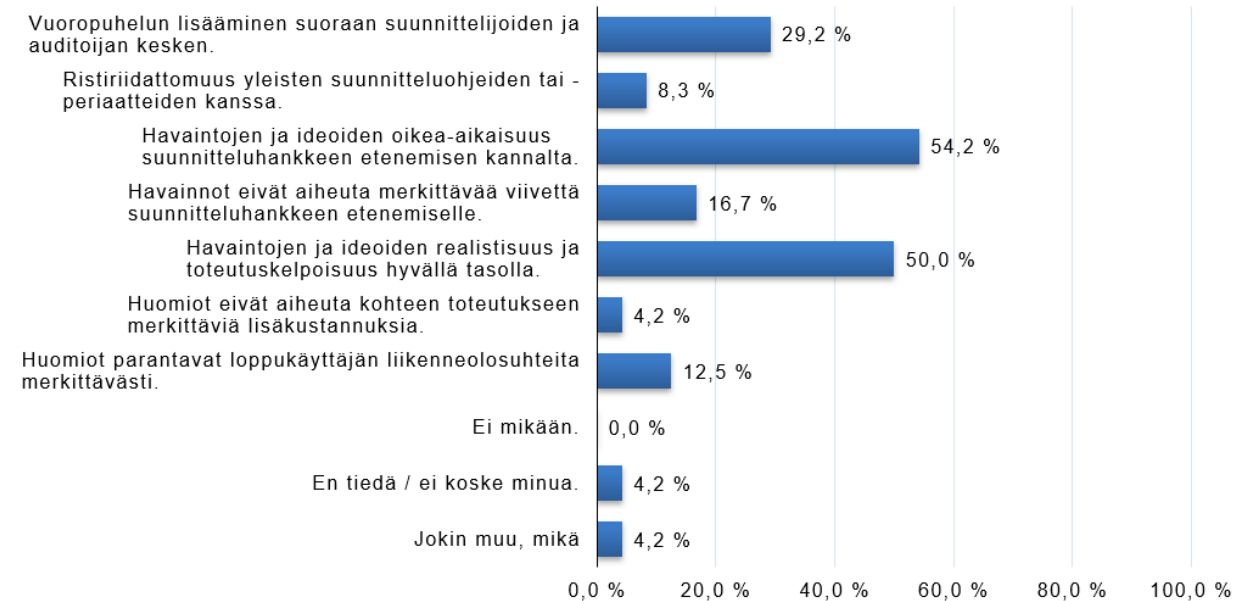
Kuva 14. Palautekyselyyn vastanneiden mielipiteet auditointien vaikutuksista suunnitelman sisältöön.

4. Palaute auditointitoiminnasta (3/4)

Kuva 15. Palautekyselyyn vastanneiden mielipiteet, mitkä tekijät estävät eniten käpy-auditoinnin tulosten huomioimista.

Kuva 16. Palautekyselyyn vastanneiden mielipiteet, mitkä tekijät parantaisivat parhaiten käpy-auditoinnin tulosten huomioimista.

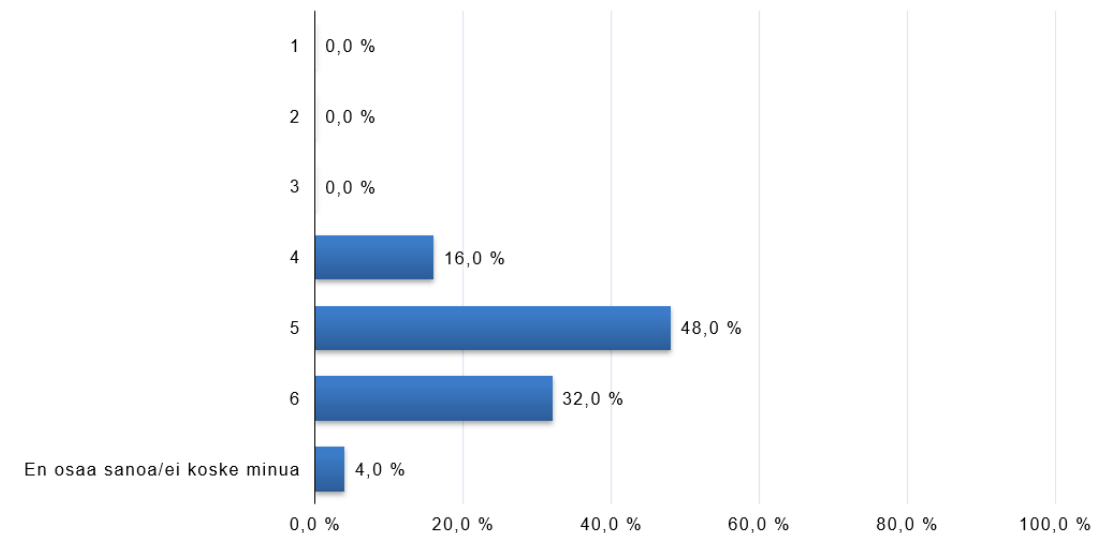
4. Palaute auditointitoiminnasta (4/4)

Vastaajilta pyydettiin kyselyssä myös mielipiteitä väittämiin, jotka koskivat auditointipalvelua tai heidän yleistä asennettaan kävelyä ja pyöräilyä kohtaan. Vastaajista 96 % oli täysin samaa mieltä tai samaa mieltä, että haluavat edistää osaltaan kestävien kulkumuotojen monipuolisia mahdollisuuksia. 92 % uskoo, että nimenomaan infrasuunnittelua uudistamalla voidaan vaikuttaa kävelyn ja pyöräilyn suosion nostamiseen.

60 % vastaajista oli sitä mieltä, että auditoinnit tuovat vähintään jonkin verran lisävarmuutta esitettäviin suunnitteluratkaisuihin. Suurin osa vastaajista kaipaa varmuutta ja lisätukea omissa suunnitelmissaan erityisesti, että ne ovat linjassa strategisen tason liikennesuunnitelmissa esitettyjen periaatteiden kanssa ja että mitä tekijöitä kävelijät ja pyöräilijät oikeasti arvostavat laadukkaassa liikkumisympäristössään. Erityisesti kävelijöiden liikkumisolosuhteiden kehittäminen vaatii vastaajien mielestä nykyistä enemmän huomiota – kuten esteettömyysvaatimusten selkeyttäminen mitä missäkin ympäristössä vaaditaan. Suurin osa pitää ehdottoman tärkeänä, että kävelyä ja pyöräilyä korostetaan liikennesuunnittelussa.

Valtakunnallisen pyöräliikenteen suunnitteluohjeen ilmestyminen on suurimmalle osalle hyvin tuttu, mutta suhteellisen suuria osa ei tiedä, miten sitä pitäisi hyödyntää omassa suunnittelutyössä. 60 % vastaajista onkin sitä mieltä, että Oulun seudulla pitäisi olla yhtenäiset katusuunnitteluohjeet ja -käytännöt.

Lähes kaikki vastaajat olivat vahvasti sitä mieltä, että pyöräpysäköinti-järjestelyihin tulee kiinnittää tulevaisuudessa paljon enemmän huomiota. Vain 8 % vastaajista myönsi, etteivät ymmärrä mitä tarkoitetaan laadukkaalla pyöräpysäköinnillä tai mihin sitä tarvitaan. Vastaajien mielestä julkista pyöräpysäköintiä pitäisi olla määrällisesti tarjolla vähintään saman verran kuin julkista autopysäköintiä. Kiinteistöjen pyöräpaikkavaatimuksista oltiin sitä mieltä, että ne ovat nykyisellään sopivalla tasolla.

Kuva 17. Palautekyselyyn vastanneiden näkemykset kasvattaako sähköpyörät yleisesti ottaen pyöräilyn suosiota (1=täysin eri mieltä, 6=täysin samaa mieltä).

5. Muut tekniset tehtävät

Käpy-koordinaattori suoritti vuoden 2021 aikana auditointien lisäksi seuraavia muita teknisiä asiantuntijatehtäviä:

- Pyöräilyn pääreittien karttapalvelun ajan tasalla pitäminen
- Traficomien jalankulku- ja pyöräteiden investointiohjelmahausta tiedottaminen ja teknisen tuen tarjoaminen hakemisvaiheessa
- Kävelijöiden ja pyöräilijöiden liikennemäärien palvelusivuston pystyttäminen (erillinen hanke)
- Kooste kävely-ympäristön hyvistä suunnitteluperiaatteista
- Kooste pyöräbaanasuunnittelun teknisistä määrittelyistä
- Käpy-koordinaattoritoiminnan esittelyt

Kuva 18. Valtion avustusta saaneet kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeet ja investointikohteet Oulun seudulla 2019-2021 (lähde: Traficom).

6. Toiminnan painopisteet 2022

Vuonna 2022 käpy-koordinaattorin tehtäviä hoitaa Sitowisen sijaan toinen toimija, joka laatii vuodelle 2022 toimintasuunnitelman käpy-ryhmän hyväksyttäväksi. Edellisten vuosien tapaan toiminnan painopisteisiin sisältyy aiempien vuosien teemat tavalla tai toisella. Vuonna 2022 tulee edelleen kiinnittää huomiota mm.

- Suunnittelijoiden asenteisiin vaikuttaminen
  - Pyöräilijöille mahdollisimman tasainen matkavauhti
  - Ajettavan pinnan tulee olla tasainen ja täytettävä esteettömyysvaatimukset
  - Risteysalueilla pitää voida kiinnittää huomio muuhun liikenteeseen
  - Kävely- ja pyöräreittien loogisuus ja suoruus
- Julkista pyöräpysäköintiä ja liityntäpysäköintiä lisää
- ”Kevyen liikenteen” -termin hautaaminen
- Suoran vuorovaikutuksen lisääminen auditoijan ja suunnittelijoiden välillä
- Kävelyolosuhteiden edistäminen alustavien linjausten perusteella sekä esteettömyyden tasovaatimusten alueellinen määrittely

Oulun seudun kävelyn ja pyöräilyn edistämisen koordinaattoriryhmä 2021

KäPy-koordinaattorit

Jani Karjalainen
Pasi Haapakorva

Sitowise Oy
Sitowise Oy

KäPy-ryhmän jäsenet

Harri Vaarala (pj)
Minna Koukkula
Paula Kettunen
Kaija Muraja
Suvi Jänkälä
Janna Kumpula
Heini Ervasti
Vesa Miettunen
Elina Nissinen
Venanzia Rizzi
Marja-Riitta Vavuli-Kiviniemi
Soile Purola
Olli Kiviniemi
Lauri Romppainen
Timo Takala
Mikko Kari
Ari Korkala
Markku Maikkola

Oulun kaupunki
Oulun kaupunki
Kempeleen kunta
Kempeleen kunta
Kempeleen kunta
Tyrnävän kunta
lin kunta
lin kunta
lin kunta
Limingan kunta
Limingan kunta
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Oulun polkupyöräilijät ry
Muhoksen kunta
Lumijoen kunta
Hailuodon kunta

Sidosryhmien edustajat

*Tuomo Ojakoski
Henna Träskelin
Helena Väliaho
Juha Heltimo*

*Liikenteen hallinta, Solutra Oy
Joukkoliikenne, Oulun kaupunki
Joukkoliikenne, Oulun kaupunki
Liikenneturvallisuus, Ramboll Finland Oy*

